

COVID-19 en boezemfibrilleren

Tussentijdse uitkomsten van de enquête (2022)

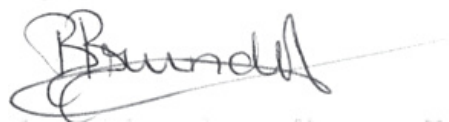
Stichting AFIP

Beste geïnteresseerden,

Door het beschikbaar stellen van een vragenlijst over COVID-19 ziekte en vaccinatie, hebben wij ervaringen van burgers verzameld omtrent dit onderwerp.

Deze inzichten gebruiken wij om wetenschappelijke studies op te zetten naar de effecten van COVID-19 ziekte en vaccinatie op boezem hartcellen en boezemfibrilleren.

Stichting AFIP dankt alle deelnemers voor het delen van ervaringen. Speciaal willen wij Oumaima Azzi, student aan de VU Amsterdam en tevens medewerker bij Stichting AFIP, bedanken voor het uitwerken van de tussentijdse resultaten.

Prof. Bianca Brundel
Co-founder van Stichting AFIP

COVID-19 introductie

Na ruim 2 jaar lijken wij het einde van de corona pandemie bereikt te hebben. Volgens het RIVM zijn ruim 8,5 miljoen mensen besmet geraakt met het SARS-CoV-2 virus, het virus dat COVID-19 ziekte geeft. Hoewel de meeste mensen na een besmetting (milde) verkoudheidsklachten ontwikkelden, heeft een doorgemaakte COVID-19 ziekte bij sommigen voor langdurige en zelfs blijvende gezondheidsproblemen gezorgd.

Zo is uit onderzoek naar voren gekomen dat COVID-19 gerelateerd is aan het ontstaan van hartziekten, waaronder de hartritmestoornissen. Verder blijkt het dat mensen met onderliggende aandoeningen (co-morbiditeiten), zoals verhoogde bloeddruk (hypertensie), suikerziekte (diabetes) en overgewicht (obesitas), een hoger risico lopen op ernstige ziekteverschijnselen na een bovenste luchtweginfectie met een virus zoals het SARS-CoV-2.

Om de corona pandemie te bestrijden is het COVID-19 vaccin ontwikkeld. Hoewel de introductie van dit vaccin in eerste instantie bejubeld werd, plaatsen onderzoekers recentelijk meer kanttekeningen bij dit vaccin. Zo lijkt de bescherming van het COVID-19 vaccin tegen het voorkomen van besmettingen, de transmissie, en ernst van COVID-19 ziekte minder effectief.

Daarnaast zijn er in de wetenschappelijke literatuur rapporten verschenen over bijwerkingen van het COVID-19 vaccin. Studies geven aan, dat naast een doorgemaakte COVID-19 ziekte ook de vaccinatie boezemfibrilleren (AF) kan veroorzaken.

In welke fase zit dit onderzoek?

Dit onderzoek zit in de 'ontdekkingsfase' van stichting AFIP. Dit wil zeggen dat onderzoekers het onderwerp aan het verkennen zijn en informatie vergaren via burgerwetenschap. Dit is exploratief van aard.

Demografische gegevens van deelnemers

Er blijven vragen bestaan over een mogelijk effect van COVID-19 ziekte en/of vaccinatie op het ontstaan van AF, maar ook op al aanwezig AF. Het kan dan gaan over een verergering of juist vermindering van AF aanvallen. Om een indruk te krijgen over een mogelijk effect heeft AFIP een enquête opgesteld om ervaringen te verzamelen over effect van:

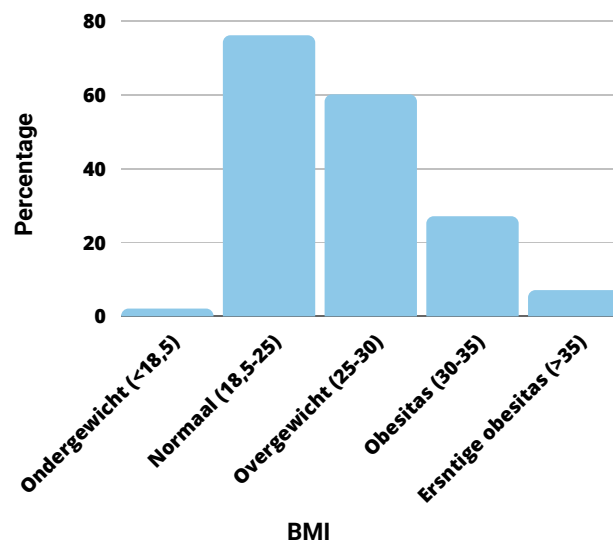
- COVID-19 ziekte op ontstaan van AF
- COVID-19 ziekte op al aanwezig AF
- COVID-19 vaccin op het ontstaan van AF
- COVID-19 vaccin op al aanwezig AF

Ruim 200 personen hebben deze enquête inmiddels ingevuld. De resultaten van de eerste 172 reacties zijn meegenomen en geven een eerste inzicht in ervaringen van een doorgemaakte COVID-19 ziekte en vaccinatie op AF.

Stichting AFIP vroeg de deelnemers om inzicht te geven in de leeftijd, geslacht en BMI.

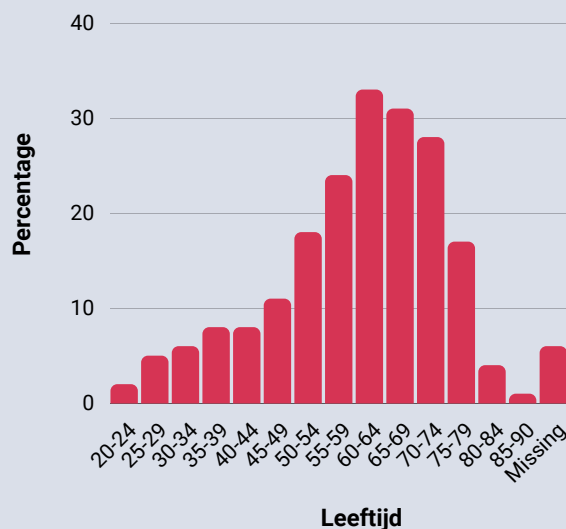
BMI

44% van de deelnemers had een normale BMI waarde, 35% had overgewicht en 15% had obesitas.

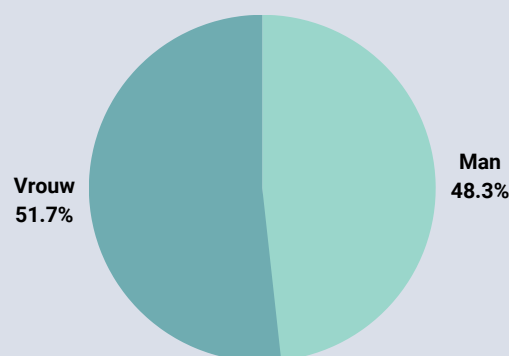
Leeftijd

Mensen tussen de 20-90 jaar oud hebben de enquête ingevuld. De gemiddelde leeftijd is 64 jaar.

Geslacht van de deelnemers

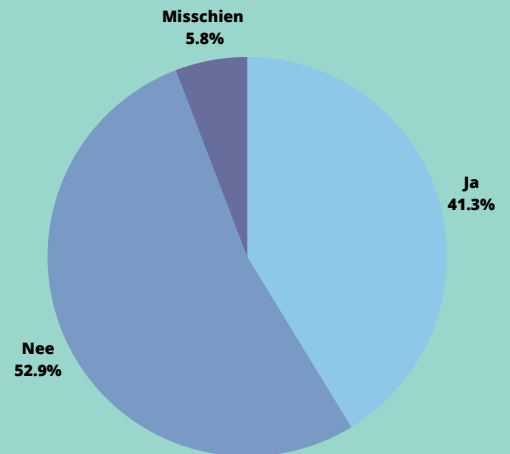
83 mannen en 89 vrouwen hebben de enquête ingevuld.

COVID-19 ervaringen

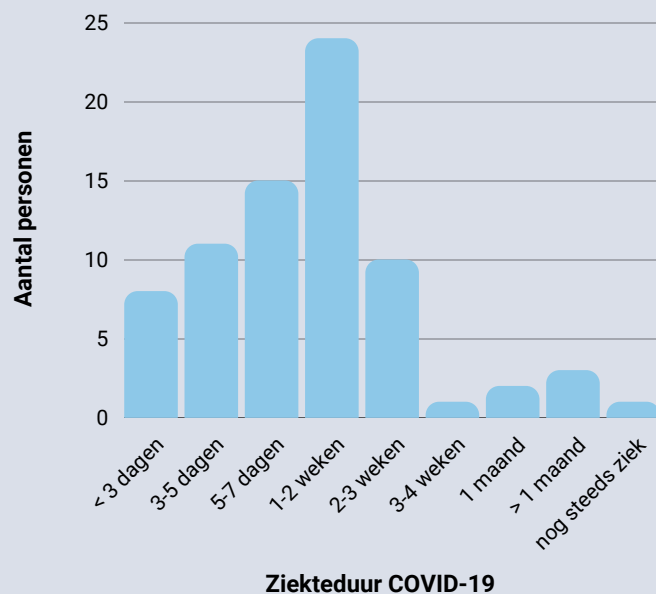
Van de 172 deelnemers hebben 71 deelnemers de COVID-19 ziekte doorgemaakt. Bij 10 deelnemers met symptomen van een COVID-19 ziekte is dit niet bevestigd met een COVID-19 testuitslag. Het merendeel van de 71 deelnemers was ongeveer één tot twee weken ziek (32%). Vijf deelnemers zijn in het ziekenhuis opgenomen geweest voor de ernst van de COVID-19 klachten. Hiervan hadden vier deelnemers een verhoogde BMI-waarde (>25). Dit resultaat kan wijzen op een mogelijk verband tussen een hogere BMI-waarde en hospitalisatie door een COVID-19 infectie. Zo heeft een eerder onderzoek aangetoond dat mensen met een hogere BMI-waarde kwetsbaar zijn voor ziekenhuisopnames na een COVID-19 infectie.

Hoeveel deelnemers hebben de ziekte COVID-19 ontwikkeld?

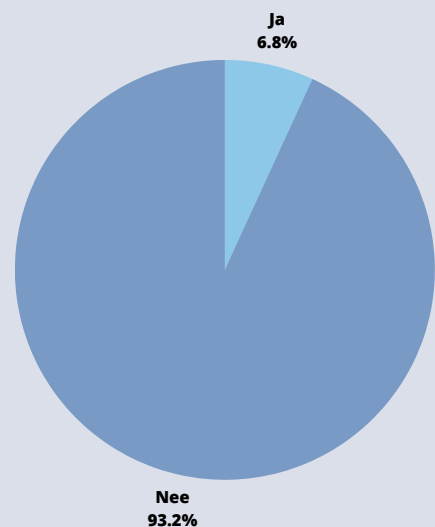
Hoe lang duurde COVID-19 ziekte?

De duur van een doorgemaakte COVID-19 ziekte varieerde per persoon. Bij het merendeel van de deelnemers duurde de ziekte één tot twee weken. 20% van de geïnfecteerde deelnemers was vijf tot zeven dagen ziek.

Zijn deelnemers met COVID-19 ziekte opgenomen in het ziekenhuis?

Voor 74 deelnemers die de COVID-19 ziekte hebben doorgemaakt, was een ziekenhuisopname niet noodzakelijk. Vijf deelnemers, waarvan vier deelnemers met obesitas, zijn echter wel in het ziekenhuis opgenomen als gevolg van een COVID-19 infectie.

Ervaringen rondom COVID-19 effect op boezemfibrilleren

Wij vroegen deelnemers om ervaringen te delen over boezemfibrilleren gedurende of na een COVID-19 infectie. 75 deelnemers hebben vragen beantwoord over het effect van een doorgemaakte COVID-19 ziekte op boezemfibrilleren (AF).

De antwoorden varieerden als volgt:

- Geen effect op boezemfibrilleren
- Een negatief effect, zoals het ontstaan, een toename of een terugkeer van AF aanvallen.
- Een positief effect, zoals een afname van het aantal AF aanvallen.

Geen effect op boezemfibrilleren

21 deelnemers (28%)ervaarden geen effect op het aantal AF aanvallen na de COVID-19 ziekte. Het aantal aanvallen bleef bij deze deelnemers gelijk.

Negatief effect op boezemfibrilleren

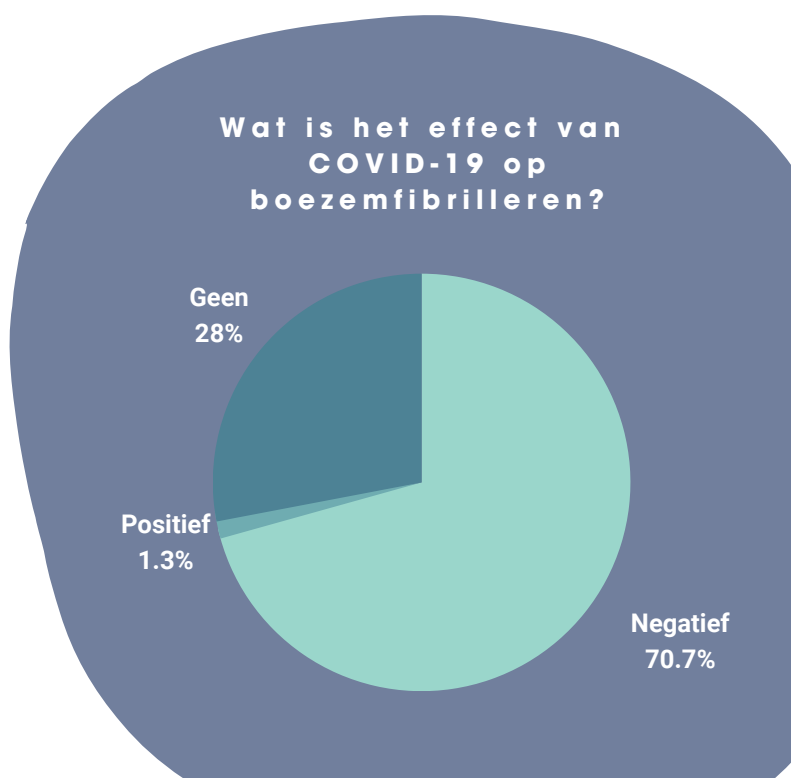
53 deelnemers (71%) ondervond een negatief effect op AF na COVID-19 ziekte. Van deze groep kregen 27 deelnemers (36%) voor het eerst een AF aanval. Dit is in lijn met eerder onderzoek, waaruit blijkt dat COVID-19 gerelateerd is aan het ontstaan van hartziekten, waaronder hartritmestoornissen. Dit effect is vooral beschreven bij luchtwegziekten. Zo geeft de griep een vergelijkbaar risico op het ontstaan van AF. Daarnaast hebben 26 deelnemers (35%) als gevolg van COVID-19 vaker last van AF dan voorheen. Eén deelnemer gaf aan minder last te hebben van AF aanvallen na COVID-19 ziekte.

Verder hebben 79 deelnemers een beschrijving gegeven van het effect van COVID-19 op hun kwaliteit van leven. Naast de eerder genoemde effecten op AF, hadden deelnemers ook last van:

- Vermoeidheid en energieverlies
- Angst/onrust
- Kortademigheid en verslechterde conditie

53 deelnemers (67%) hebben nog steeds last van deze klachten en vinden daarom dat COVID-19 een negatief effect heeft op hun kwaliteit van leven.

26 deelnemers (33%) ervaren geen negatief effect op het kwaliteit van leven.

Ervaringen met COVID-19 vaccin

De volgende farmaceutische bedrijven leverden de COVID-19 vaccinatie aan de deelnemers:

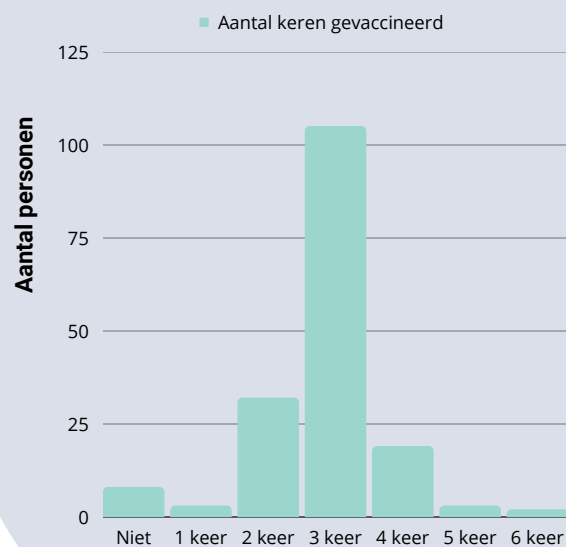
- AstraZeneca
- Moderna
- Pfizer
- Johnson & Johnson (Janssen)

Van de 172 deelnemers hebben 164 deelnemers (95%) zich laten vaccineren tegen COVID-19. Het merendeel is drie keer gevaccineerd.

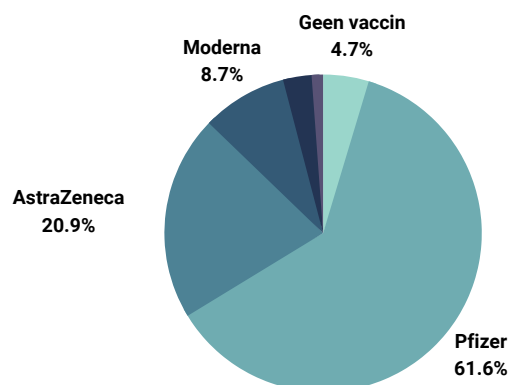
Tijdens de eerste vaccinatie ronde hebben 106 deelnemers het Pfizer vaccin (62%) genomen, 36 deelnemers het AstraZeneca vaccin (21%) en 15 deelnemers het Moderna vaccin (9%).

129 deelnemers hebben een derde (en vierde) vaccinatie genomen. Het merendeel van de deelnemers heeft voor het Moderna vaccin gekozen (63 deelnemers, 49%), 57 deelnemers het Pfizer vaccin (44%) en 9 deelnemers het AstraZeneca vaccin (7%).

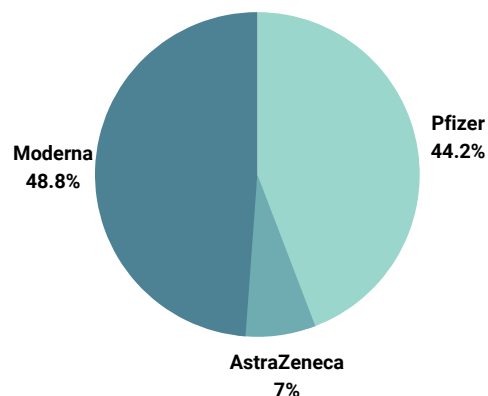
Hoe vaak heeft iemand zich laten vaccineren?

Type COVID-19 vaccin eerste prik

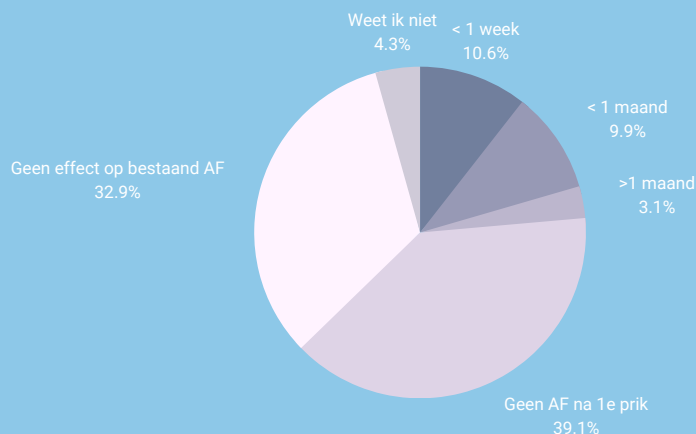

Type COVID-19 vaccin derde en vierde prik

Boezemfibrilleren ervaringen na COVID-19 vaccin

Het ervaren effect van de eerste COVID-19 vaccinatie op AF

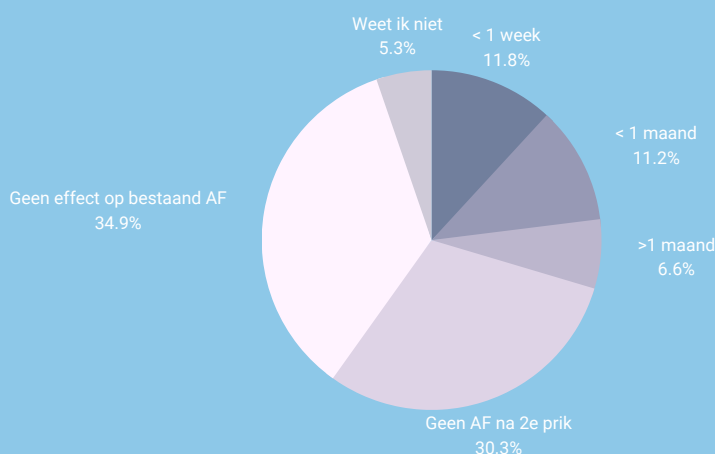

161 deelnemers hebben de vraag beantwoord over het effect van de eerste COVID-19 vaccinatie op AF.

116 deelnemers (72%) bemerkten geen effect op hun hartritme. Van deze groep waren 53 deelnemers (33%) al bekend met AF.

38 deelnemers (24%) ontwikkelden AF na de eerste vaccinatie, waarvan 17 deelnemers binnen één week, 16 deelnemers binnen één maand en vijf deelnemers na één maand. Bij zeven deelnemers (4%) was het antwoord onbekend.

Het ervaren effect van de tweede COVID-19 vaccinatie op AF

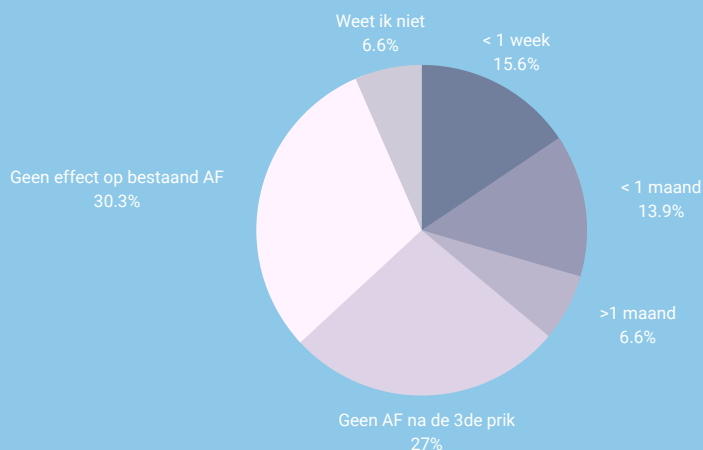

152 deelnemers hebben de vraag beantwoord over het effect van de tweede COVID-19 vaccinatie op AF.

99 deelnemers (65%) bemerkten geen effect op hun hartritme. Van deze groep waren 46 deelnemers (35%) al bekend met AF.

45 deelnemers (30%) ontwikkelden AF na de tweede vaccinatie, waarvan 18 deelnemers binnen één week, 17 deelnemers binnen één maand en tien deelnemers na één maand. Bij acht deelnemers (5%) was het antwoord onbekend.

Het ervaren effect van de derde COVID-19 vaccinatie op AF

122 deelnemers hebben de vraag beantwoord over het effect van de derde COVID-19 vaccinatie op AF.

70 deelnemers (57%) bemerkten geen effect op hun hartritme. Van deze groep waren 37 deelnemers (30%) al bekend met AF.

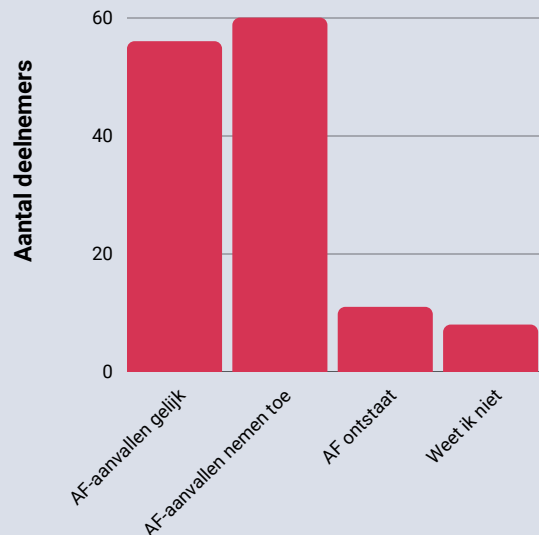
44 deelnemers (36%) ontwikkelden AF na de derde vaccinatie, waarvan 19 deelnemers binnen één week, 17 binnen één maand en acht deelnemers (7%) na één maand. Bij acht deelnemers was het antwoord onbekend.

Wat voor effect had het COVID-19 vaccin op boezemfibrilleren?

135 deelnemers hebben een algemeen beeld gegeven van het effect van de COVID-19 vaccinatie op hun AF.

Uit de enquête blijkt dat het COVID-19 vaccin twee effecten had op AF:

- Geen effect op bestaand AF. De aanvallen bleven gelijk bij 56 deelnemers (41%).
- Negatief effect. Bij 12 deelnemers (9%) ontstond AF en 59 (44%) deelnemers ervoeren meer aanvallen.
- 8 deelnemers (6%) weten niet wat effect van de vaccinatie was.

Kwaliteit van leven na het nemen van een COVID-19 vaccin

129 deelnemers hebben een beschrijving gegeven van het effect van COVID-19 vaccinatie op hun kwaliteit van leven. Naast de eerder genoemde effecten op AF, hadden deelnemers ook last van:

- Vermoeidheid en energieverlies
- Angst/onrust
- Slaapgebrek
- Spier-gewrichtspijn

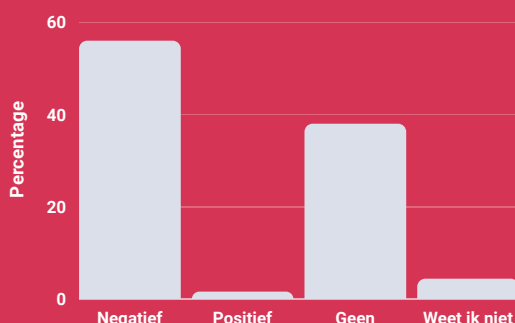
72 deelnemers (56%) hebben nog steeds last van deze klachten en vinden daarom dat de COVID-19 vaccinatie een negatief effect heeft op hun kwaliteit van leven. De deelnemers voelen zich kwetsbaar.

Meerdere deelnemers geven aan last te hebben van nachtelijke AF-aanvallen. Hierdoor slapen de deelnemers weinig en zijn ze overdag moe. Daarnaast geven de deelnemers aan dat zij snel vermoeid raken bij inspanning, waardoor zij niet zo actief zijn als voorheen. Verder benoemen de deelnemers dat zij meer medicijnen moet slikken, zoals bloedverdunners. Dit wordt als onprettig ervaren.

49 deelnemers (38%) ervaren geen effect op het kwaliteit van leven.

Bovendien ervaren twee (1,6%) deelnemers een positief effect op de kwaliteit van leven, omdat het vaccin een gevoel van veiligheid geeft.

Wat is het effect van de COVID-19 vaccinatie op de kwaliteit van leven?

Onderzoek naar COVID-19 en boezemfibrilleren

Uit de enquête komt naar voren dat een COVID-19 ziekte en vaccinatie voor sommige deelnemers een rol speelt in boezemfibrilleren en de klachten die daarmee gepaard gaan. Van de deelnemers die de COVID-19 ziekte hebben gehad, heeft 70% meer last van boezemfibrilleren symptomen. Afhankelijk van de hoeveelheid COVID-19 vaccinatie prikken die zijn afgenomen, heeft 24% tot 36% van de deelnemers meer last van boezemfibrilleren.

Belangrijk is om te vermelden dat de cijfers uit dit burgeronderzoek alleen een indicatie geven voor een mogelijk effect van COVID-19 ziekte en vaccinatie op boezemfibrilleren. Wij claimen geenszins dat de resultaten het landelijke beeld weerspiegelen en/of dat er een causaal verband bestaat.

Momenteel zetten wij wetenschappelijk onderzoek op om de rol van COVID-19 ziekte en vaccinatie op boezemfibrilleren te bestuderen. Binnen het nieuwe project CIRCULAR (recentelijk gesubsidieerd via de Nederlandse Organisatie Wetenschappelijk Onderzoek) zullen wij de relatie verder bestuderen in het landelijke boezemfibrilleren netwerk.

Via de website www.afiponline.org zullen wij geïnteresseerden op de hoogte houden van nieuwe studies. Meld je aan voor de nieuwsbrief via onze site om updates te ontvangen.

Referenties:

- Wang D, Hu B, Hu C, et al. Clinical Characteristics of 138 Hospitalized Patients With 2019 Novel Coronavirus–Infected Pneumonia in Wuhan, China. JAMA. 2020;323(11):1061–1069.
- Scheuermeyer FX, Yoo J, Greene M, O'Donnell S. Atrial fibrillation as a precursor of mRNA-1273 SARS-CoV-2 vaccine-induced pericarditis. CJEM. 2022 Mar;24(2):230-232.
- Hendren NS, de Lemos JA, Ayers C, et al. Association of Body Mass Index and Age With Morbidity and Mortality in Patients Hospitalized With COVID-19: Results From the American Heart Association COVID-19 Cardiovascular Disease Registry. Circulation. 2021;143(2):135-144.
- Wollborn, J., Karamnov, S., Fields, K.G. et al. COVID-19 increases the risk for the onset of atrial fibrillation in hospitalized patients. Sci Rep. 2022;12014.
- Fenton, N.E. et al. What the ONS Mortality Covid-19 Surveillance Data can tell us about Vaccine Safety and Efficacy. DOI:10.13140/RG.2.2.30898.07362
- Musikantow D.R. et al. Atrial Fibrillation in Patients Hospitalized With COVID-19: Incidence, Predictors, Outcomes, and Comparison to Influenza. JACC Clin Electrophysiol. 2021 Sep;7(9):1120-1130. doi: 10.1016/j.jacep.2021.02.009. Epub 2021 Feb 24.